

Orpana

2/2014

Orpana

Tampereen seudun sukututkimusseura ry:n jäsenlehti
nro 2/2014 | vuodesta 1979 nro 80 | julkaisupäivä 10.9.2014

Toimitus	Johanna Kurela
Taitto	Tuula Äyräväinen
Painatus	Tammerprint Oy, Tampere
ISSN	0359-128X
Seuran osoite	Tampereen seudun sukututkimusseura ry Mustoontie 174, 36120 Suinula
Seuran laskutusosoite	Tampereen seudun sukututkimusseura ry Maisterinkatu 12, 33720 Tampere
Seuran tiliyhteys	FI03 1146 3007 2090 98 NDEAFIHH
Seuran www-osoite	www.tamsuku.fi
Sähköpostiosoitteet	seura@tamsuku.fi Hallituksen jäsenten ja toimihenkilöiden sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@tamsuku.fi

Hallitus ja toimihenkilöt

Tarkista ajan tasalla olevat yhteystiedot osoitteesta www.tamsuku.fi.

Puheenjohtaja	Raine Raitio p. 044 553 6863 raine.rautio@tamsuku.fi
Varapuheenjohtaja, ohjelma-asiat	Tiina Miettinen p. 03 344 4599 tiina.miettinen@tamsuku.fi
Kokousihteeri	Sara Lundén p. 050 561 4920 sara.lunden@tamsuku.fi
Jäsensihteeri	Aila Mäki p. 040 760 1527 aila.maki@tamsuku.fi
Laskujen maksaminen	Liisa Janka p. 050 595 1855 liisa.janka@tamsuku.fi
Retket	Marja Pärrä p. 040 583 2208 marja.parri@tamsuku.fi
Webmaster	Heikki Nurmi p. 044 364 7487 heikki.nurmi@tamsuku.fi
Orpanan toimittaja	Johanna Kurela p. 040 755 1767 johanna.kurela@tamsuku.fi
Julkaisujen ja muun materiaalin tilaukset	Jorma Lappalainen jorma.lappalainen@tamsuku.fi Tuotteita myydään esitelmäilloissa ja Sampolan sukututkimus- päivänä. Niitä voi tilata myös sähköpostitse.
Kirjastonhoitaja	Marja-Leena Kuusi Tavattavissa Mäkelän kabinetissa kirjaston aukioloaikoina.

Seuraava Orpana ilmestyy 16.1.2015.

Siihen tarkoitettujen artikkeleiden on oltava perillä viimeistään 1.12.2014.

Missä ovat kertomukset?

Näin kesällä ei juurikaan tule luettua sukukirjoja. Miksi? Liian lämmintä? Ei. Syynä eivät ole ilmat, vaikka tätä kirjoittaessani lämpömittari näyttää hellelukemia. Juuri tällaisella ilmalla ei usein jaksakaan tehdä muuta kuin lukea, ei kuitenkaan sukukirjoja.

Syynä sukututkimusten puuttumiseen kirjalistaltani on niiden tylsyys. Sukukirja on valitettavan usein vain sukutauluja sisältävä luettelomainen teos. Luuranko on, mutta liha puuttuu ympäriltä.

Parhaimmissa teoksissa mukana saattaa olla myös pieniselämäkertoja ja tietoja suvun kantatilasta ja asuinpaikoista. Näissä tapauksissa teokset lähenevät jo kyläkirjoja ja muuttuvat samalla paljon mielenkiintoisemmiksi.

Sukukirjaa tulee harvoin luettua muutoin kuin haku-teoksena. Sukututkimusaiheet kirjat tarttuvat käteen vain silloin kun tulee etsittyä kateissa olevaa esivanhemmaa, muuta sukulaista tai muuta mielenkiintoista henkilöä. Ja kun henkilö on löytynyt, kirja siirtyy takaisin hyllyyn.

Lukukokemuksena sukukirja jää valitettavan usein tietosanakirjan tasolle.

Vaikka monien sukujen vaiheet ovat hyvinkin värikkäitä ja useissa suvuissa on kulkenut paljon tarinoita, niitä ei juurikaan löydy valmiista sukukirjoista. Oman värinsä kaikkiin sukuihin tuovat lisäksi kuuluisuudet ja mustat lampaat. Materiaalista ei ainakaan ole puutetta, sillä arkistot pullistelevat mitä moninaisimpia asiakirjoja.

Raine Raitio

Kansikuva. Heinolan rantapuistossa kasvaa Suomen suurin puu, lähes 35 metriä korkea tsaarinpoppeli. Sen tyven ympärysmitta on liki yhdeksän metriä. Ikää jättiläispoppelilla on noin sata vuotta.
– Kuva Jorma Lappalainen.

TIINA MIETTINEN

4 Orpana 2/2014

Retkellä Heinolassa

TEKSTI RAINE RAITIO, KUVATEKSTIT JOHANNA KURELA,
KUVAT JORMA LAPPALAINEN

Viimekeväinen retkemme suuntautui Heinolaan, missä pääkohteenamme oli vierailupäivänämme avautunut Barokki-näyttely. Barokin ja kiertoajelun lisäksi tutustuimme myös 1700-luvun asuinoloihin ja vierailimme hautausmaalla.

Heinolan omintakeinen kahdeksankulmainen kirkko sijaitsee pienellä mäellä Heinolan keskustassa. Vuonna 1822 valmistuneen kirkon rakentaja oli ruoveteläinen Mats Åkergren. Heinolan kirkko, kellotapuli, kirkkopuisto, vanha pappila ja vanha hautausmaa muodostavat miljöön, jonka Museovirasto on määritellyt yhdeksi maamme merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä.

Keväällä 2014 Heino-
lassa avattiin mahtava
barokkityyliä esitte-
levä näyttelykoko-
naisuus. Näyttely oli
levittäytynyt kolmeen
toistensa lähellä
olevaan vanhaan
rakennukseen:
Heinolan kaupungin-
museoon, taide-
museoon ja
Galleria Lambertiin.
Taidemuseo sijaitsee
empiretyylisessä
puutalossa,
joka valmistui
1820-luvulla.

Entinen hallintokeskus

Kuningas Kustaa III käydessä vuonna 1775 tarkastusmatkalla Suomessa Kymenkartanon läänin maaherran hallintopaikka päätettiin sijoittaa Heinolaan vesireitin ja silloisen Savon valtatie risteykseen.

Paikkakunta oli aluksi täysin ruotsinkielinen, ja siellä asui virkamiesten lisäksi paljon käsi-työläisiä. Eräs maaherran mukana kaupunkiin tulleista virkamiehistä oli läänin poliisimestari.

Suomen jouduttua Venäjän alaisuuteen vuonna 1809 seurauksena oli, että lääninhallinto siirrettiin Mikkeliin. Maaherran muutettua Mikkeliin Heinola sai kaupunkioikeudet vuonna 1839, joten paikkakunta juhlii tänä vuonna 175-vuotista taivaltaan kaupunkina.

Heinola tunnettiin 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuolella kylpyläkaupunkina. Kylpylävieraiden joukossa oli monia kuuluisuuksia, kuten Alfred Nobel. Mistään vaatimattomasta matkamiehestä ei ollut kyse, sillä Nobelin omien kärkyjen lisäksi hänellä oli matkatavaroita toistakymmentä hevoskuormaa.

Toinen maailmansota katkaisi kylpylän kehityksen. Ylimystö ja eurooppalaiset vieraat jäivät pois. Eräänlaisena aikakauden päätymisen merkinä kylpylävieraille rakennettu vanha kasino purettiin vuonna 1975 ja paikalle rakennettiin uusi ravintolarakennus.

Kylpylä sijaitsi nykyisen sataman alueella, missä kaunis rantapuisto kiinnitti ryhmämme huomion. Rantapuistosta löytyy muun muassa Suomen suurin poppeli, jonka ympärysmitta on noin yhdeksän metriä.

Vesi on olennainen osa Heinolan maisemaa. Kaupungin pinta-ala on yli 880 m² ja sen alueella on kaikkiaan 309 järveä. Vesistöjen varsilla heinolalaisille on tarjolla kaikkiaan noin 800 venepaikkaa.

Nykyinen Heinola syntyi vuonna 1997, kun Heinolan kaupunki ja Heinolan maalaiskunta yhdistyivät. Nykyisin Heinolassa on noin 20 000 asukasta, ja lisäksi kaupungin alueella on noin 3 000 kesäasuntoa, mikä nostaa kesäisin huomattavasti kaupungin asukaslukua. Heinola onkin osa Suomen suosituinta loma-asutusalueita.

Testiryhmä tutustuu näyttelyyn

Juotuamme kahvit suunnistimme ensimmäiseksi tyylihistorialliseen Barokki-näyttelyyn. Saapuessamme paikalle näyttelyn pystytystä vielä viimeisteltiin. Pääsimme tutustumaan näyttelyyn ensimmäisenä ryhmänä. Koska laaja näyttely oli sijoitettu kolmeen eri rakennukseen, pääsimme samalla tutustumaan Heinolan kaupunginmuseoon ja taidemuseoon.

Aloitimme Heinolan kaupunginmuseosta, joka toimii entises-
sä kauppiaas Ulrik Lindholmin (1825–1890) vuonna 1872 rakennuttamassa talossa. Lindholm loi itselleen omaisuuden, johon kuului muun muassa viinatehdas ja useita kauppaliikkeitä. Tarinoiden mukaan Lindholm oli originelli persoona, joka ansaitsi alkupääomansa voittamalla heinolalaiset kauppiaat korttipelissä.

Lindholm määräsi testamentissaan koko omaisuutensa sosiaalisiin tarkoituksiin sekä muun muassa nykyisen museorakennuksen Heinolan kaupungille. Rakennus muutettiin aluksi raatihuoneeksi.

Lindholmilla kerrotaan olleen

Heinola oli vielä 1960-luvulle asti idyllinen puutalo-kaupunki kauniine puutarhoineen. Sen viihtyisä keskusta hävitettiin 1960- ja 1970-luvulla ja tilalle rakennettiin kivitaloja. Yksi harvoista purkuvimmalta säilyneistä puutaloista on lääninkivalteri Aschanin talo, joka on Heinolan vanhin rakennus. 1780-luvulla valmistunut talo on tyyliältään kustavilainen. Myös sen sisustus ja puutarha noudattavat kustavilaistyyliä.

300 viinipullon kokoelma talon kellarissa. Pormestarilla ei kuitenkaan ollut lupaa koskea jäljellä oleviin viineihin, koska kauppias ei pitänyt hänestä.

Heinolan kaupunginmuseo on toiminut tässä kauppiaan talossa vuodesta 1984 lähtien. Museo tarjoaa vierailleen paikkakunnan historiaa aina 1700-luvun lopulta lähtien. Vaihtuvien näyttelyiden lisäksi museossa on muun muassa Anja Juurikkalan Arabialle suunnittelema esineitä.

Nyt avatusta barokkinäyttelystä osa oli sijoitettu Heinolan taidemuseoon, joka on myös vanha kauppiaan talo 1820-luvulta. Heinolan taidemuseossa on pysyvästi esillä muun muassa ministeri P. J. Hynnisen taidesäätöön kirjas- to sekä kokoelma Spranger, joka esittelee eurooppalaista posliinia 1700–1900-luvuilla. Taidemuseo tarjoaa vaihtuvia näyttelyitä ympäri vuoden.

Taidemuseon kanssa samassa pihapiirissä on myös 1800-luvun lopulla rakennettu WPK-talo, joka palvelee konsertti-, teatteri-, kokous- ja juhlatilana. Talon suojissa toimii myös taidemuseoon kuuluva

Galleria Lambert, jossa sijaisi näyttelyn kolmas osio.

Saimme tavata myös museonjohtaja Kari-Paavo Kokin, joka tunnetaan laajalti esinehistoriaan, tyyliuuteen ja kulttuurihistoriaan perehtyneenä asiantuntijana. Näyttelyyn oli saatu monia harvinaisuuksia juuri hänen suhdeverkostonsa avulla.

Loistokas ja mahtava barokki

Heinolan kaupunginmuseo on tunnettu siitä, että siellä on ollut useita eri tyylihistoriaa esitteleviä näyttelyitä. Barokki-näyttely on harvinaisuus, koska sellaisia ei ole järjestetty Suomessa juuri lainkaan.

Barokki alkoi Suomessa 1600-luvulla ja jatkui 1700-luvun puoliväliin asti. Siitä se muuttui vähitellen rokokooksiksi.

Näyttelyn esineet ovat peräisin museoiden, kartanoiden, linnojen ja yksityisten ihmisten kokoelmista Suomesta ja Ruotsista. Näyttelyyn sisältyy useita harvinaisia esineitä, joita ei ole aikaisemmin esitelty yleisölle.

Barokki oli monilta osin vallanpitäjien tyyli. Loistokkuus ja valta

näkyivät. Oli upeita kankaita, loisteliaita sisustuksia, mahtavia isoja kaappeja, ja uutuutena irtotuolit. Lisäksi barokin aikakausi toi muun muassa peilit, jotka olivat aluksi vain ylhäisön käytössä.

Voidaan sanoa, että barokin aika oli kerskakulttuuria, johon kuului- vat mahtipontiset esineet, seremoniallisuus ja sen osana muun muassa hautajaisvaakunat. Barokki-näyttelystä kootusta kirjasta saa sukututkijoita kiinnostavaa tietoa näistä vaakunoista.

Juhlavuuteen liittyivät myös peruukit, joita käytettiin aina kun mentiin julkiseen tilaan. Ranskassa Versailles'n palatsissa aurinkokuningas Ludvig XIV omisti kokonaisen huoneen peruukkeja. Eriväriset peruukit oli tarkoitettu eri asuihin ja eri tilaisuuksiin.

Barokin aika edisti myös lukutaitoa. Hengellistä kirjallisuutta ryhdyttiin painamaan, ja vuonna 1642 ilmestyi ensimmäinen suomenkielinen Raamattu, ns. kuningatar Kristiinan Raamattu. Kuningatar Kristiinaa pidetäänkin tyyppillisenä barokkihallitsijana.

Heinolan kirkossa on kaksi taidemaalari Robert Wilhelm Ekmanin alttaritaulua. Kirkossa on myös kaksi lasimaa-lausta, joista toinen on vuodelta 1925 ja toinen 1963.

Kivalterin talo

Barokkinäyttelyn lisäksi tutustuimme myös Heinolan vanhimpaan taloon, joka on entinen lääninkivalteri (poliisimestari) Aschanin asuin- ja virkatalo. Rakennus edustaa tyyllisesti rokokoota ja kustavilaisuutta, ja se on valmistunut 1780-luvun alussa.

Talossa on karoliininen pohjakaava: keskellä on sali ja sivuilla kaksi huonetta molemmin puolin. Salin edessä on eteinen. Ullakko-kerroksen molemmissa päissä on kamari. Rakennuksen sisäpuoli on säilynyt lähes kokonaan 1700-luvun asussa lukuun ottamatta keittiötä ja eteistä.

Aschanin talo on ainutlaatuinen 1700-luvun kaupunkimiljöön sisämaassa. Jo talon pihapiirissä voi aistia menneen ajan hengen, sillä myös talon puutarha on laadittu 1700-luvun tapaan. Joka kesä siellä kasvatetaan tuon ajan hyöty- ja

koristekasveja. Hyötypuutarhasta huolehtivat talon museo-oppaat.

Talo sijaitsi alun perin rantatontilla. Nykyisin maisema on erilainen, sillä virkatalon ja rannan väliin on rakennettu kerrostaloja.

Kirkko ja hautausmaa

Retkemme lopuksi teimme kiertojen tutustuen sen yhteydessä Heinolan kaupunkiseurakunnan kirkkoon ja hautausmaahan. Vuonna 1811 valmistunut kirkko sijaitsee näkyvällä paikalla harjun rinteessä. Kirkko on harvinainen kahdeksankulmaisen muotonsa vuoksi.

Oppaan mukaan seurakunta teki kahdeksankulmaisen kirkon, koska haluttiin säästää puuta. Kirkon erikoisuuksiin kuuluu myös kaksi alttaritaulua ja alkuperäinen tähtikatto.

Heinolan hautausmaa muodostui hyvin mielenkiintoiseksi tutus-

tumiskohteeksi, sillä toisin kuin monilla muilla hautausmailla siellä näkyvät eri aikakaudet. Heinolan hautausmaa ei ole vain rivi ”matkalaukkuja”. Eloa hautausmaahan toi muun muassa se, että vanhojen hautojen reunakivet on säilytetty.

Menneiden aikojen paikalliset vaikuttajat olivat saaneet tavan mukaan suuren kiven. Sen sijaan kalmiston pienin hautamuistomerkki on vuoden ikäisenä kuolleen pienen tytön vuodelta 1879.

Nykyisin jo noin 80 % heinolalaisista vainajista tuhkataan. Heinolassa ei ole omaa krematoriota, vaan vainajat kuljetetaan Lahteen tuhkattavaksi.

Heinolan kaupunki- ja maa-seurakunta ovat nykyisin samaa seurakuntaa. Kaupungin alueella sijaitsee myös 1700-luvun lopulla rakennettu Heinolan entisen maa-seurakunnan kirkko.

Entinen seminaarikaupunki

Menneinä vuosikymmeninä elämää paikkakunnalle toi kesäisin kylpylätoiminta ja talvisin kaupunkia elävöitti Heinolan seminaari.

1890-luvulla perustettu seminaari koulutti aluksi vain naisia. Heinolan seminaarin toiminta päättyi vuonna 1972. Tunnetuimpia seminaarista valmistuneita ovat Jorma Hynninen ja Jaakko Ryhänen.

Seminaarin lopettamisen jälkeen rakennuksissa toimi kouluhallituksen kurssikeskus ja Opetusalan koulutuskeskus tarjoten opettajille täydennyskoulutusta ja kursseja. Nykyisin seminaarin rakennukset ovat tyhjillään.

Kaupunki on edelleen vireä kesäkaupunki. Muutoin seutua koettelevat työpaikkojen menetykset, minkä vuoksi useat heinolalaiset käyvät nykyisin töissä Heinolan ulkopuolella. ●

Heinolassa jyrää nyt barokki

JORMA LAPPALAINEN

Heinolan kaupunginmuseon museonjohtaja Kari-Paavo Kokki on loihtinut Suomesta ja Ruotsista kootun esineistön avulla nähtäville aikakauden, joka ulottuu kuningatar Kristiinasta (1626–1689) Fredrik I:een (1676–1751). Heinolan kaupunginmuseossa on esillä harvinaisen laaja näyttely barokin aikakaudesta. 1600- ja 1700-lukujen loisteliasta tyyliä ei ole Suomessa yhtä näyttävästi museoissa aiemmin esitelty. Juhlanäyttely jatkaa museon epookkinäyttelyiden sarjaa.

Barokki oli taidesuuntaus, jota sävytti suurellisuus. Se käytti mahdipontisuutta ja ylenpalttista koristeellisuutta luomaan draamaa ja jännitettä maallisen ja kirkollisen vallan ilmaisukeinona kuvanveistossa, maalaustaiteessa (esim. Rembrandt ja Rubens), arkkitehtuurissa, sisustuksessa, kirjallisuudessa, teatterissa ja musiikissa (esim. Bach).

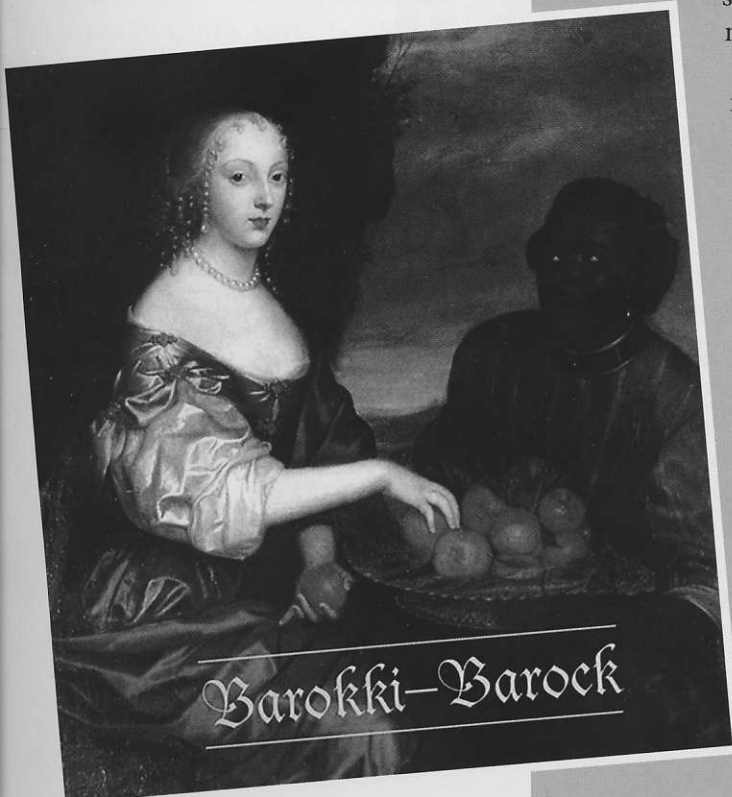
Barokin aika alkoi noin vuoden 1600 paikkeilla Roomassa Italiasa, mistä se levisi lähes koko Eurooppaan ja Amerikan mantereelle. Barokki suosi loistoa ja komeutta, suurta draamaa ja voimakkaita vastakohtia, mutta kotien sisustuksessa näkyy myös kodikkuus ja mukavuus.

Heinolan Barokki-näyttelyn esineet on koottu museoiden, kartanoiden ja yksityisten kotien esineistä. Esillä on runsaasti ennennäkemätöntä materiaalia: komeita huonekaluja, maalauksia kruunupäistä, antiikin aiheista ja asetelmista, kallisarvoisia hopeaesineitä, loistavia valaisimia, Delftin keramiikkaa ja loisteliaita kuvakudoksia. Ne on asetettu esille barokin henkeen toteutettuihin museotiloihin.

Galleria Lambertiin on rakennettu kokonaisia barokkisisustuksia, mm. paraatimakuuhuone. Sen upean kultaan ja hopeaan sävytetyn katosvuoteen esikuva on 1600-luvulla Laukon kartanossa Vesilahdella.

Suomessa vaikutti enimmäkseen hollantilais-englantilainen barokki. Marsalkka Mannerheimin synnyinkotina tunnettu Louhisaari Askaisissa on yksi tunnetuimpia suomalaisia barokkityylisiä rakennuksia. Barokille tyypillisiä piirteitä ovat seinien rintapaneelit, seinämaalaukset maisema- ja raamatullisine aiheineen ja aiempaa suuremmat ikkunat. Kaakeliuunit yleistyivät, ryijyt siirtyivät peitteistä seinäkoristeiksi ja kattoverhot jäivät pois. Suomessa barokin vaikutus huonekalumuotoiluun jäi melko vähäiseksi, ja Louhisaaren kaltaisten kartanolinnojen huonekalut olivat tuontitavaraa.

Barokki-näyttelyyn liittyvä kirja on runsaasti kuvitettu ja täynnä mielenkiintoisia artikkeleja. Siihen sisältyy kuvitettu näyttelyluettelo. Sivuja on 291. Kirja on myynnissä sekä kaupunginmuseossa että taidemuseossa hintaan 30 €.

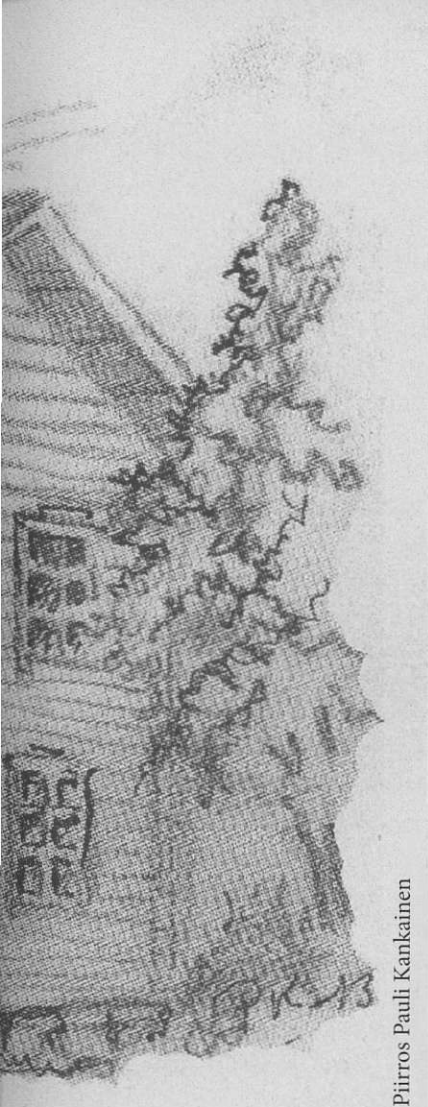

Pauli Kankaisen piirros Lehdon talosta ennen vuotta 1910, jolloin se tuhoutui tulipalossa.

Virtain Toisveden Lehdon talon vaihteita

MARTTI AHONEN

Varhaisin tieto Toisveden kylän Lehdon talosta löytyy Virtain rippikirjasta vuosilta 1804–1809. Siinä mainitaan Lehdon torppa Kuusijärven sivulla 48 asukkanaan Jooseppi Joosepinpoika ja hänen vaimonsa Liisa Heikintytär. Jooseppi mainitaan jo vuosien 1798–1803 rippikirjassa ehtoollisella käyneenä sivulla 41, jossa ei vielä mainita Lehto-nimistä torppaa.

Piirros Pauli Kankainen

Uudistalo Toisveden kylässä

Lehdon uudistalo perustettiin iso-jaossa 29.1.1811. Kartta ja jakokirja puuttuvat kiinteistörekisteriotteen mukaan. Talon pinta-ala oli 658,31 hehtaaria, ja se sijaitsi 1,7 km Kalliojärven risteyksestä Saariskylän tien varressa. Lehdon alueella oli neljä pientä järveä: Valkonen, Kalliojärvi, Reska ja osa Niemonjärveä. Alueen läpi kulki Virtain-Killinkoskentie.

Talon manttaaliluku oli 1/8 ja sen numero oli vuoden 1815 henkikirjassa 14. Talon vero vähennettiin 30.10.1837 1/12 manttaalin mukaiseksi ja talon numeroksi tuli 21. Lehto oli vuodesta 1811 kruununtalo ja vasta vuoden 1865 henkikirjassa perintötalo.

Lehto mainitaan ensimmäisen kerran vuoden 1820 maakirjassa sivulla 528 numerolla 14. Selitys-

ten kohdalla on merkintä: ”Under frihet varande Nybyggen”. Lehto oli silloin vielä vapautettu veroista.

Jooseppi ja Kaapo, ensimmäiset isännät

Lehdon talon ensimmäinen isäntä oli Ikkalassa 3.3.1765 syntynyt Jooseppi Joosepinpoika. Hänen vaimonsa oli Jooseppia lähes 20 vuotta nuorempi Liisa Heikintytär, joka oli syntynyt 19.3.1784. Pari vihittiin 10.10.1802 kirkossa maininnalla ”med hatt”. Heille syntyi seitsemän lasta, joista kolme kuoli pienenä.

Joosepin isä oli Ala-Ikkalan itsellinen Jooseppi Matinpoka Ikkala, syntynyt 21.2.1730 Ikkalassa, ja äiti Maria Juhontytär, syntynyt vuonna 1732. Liisan vanhemmat olivat Heikki Yrjönpoika Saarismäki, s. 5.5.1747 Valkeamantilossa, ja Vappu Matintytär, s. 9.3.1750.

Jooseppi oli Lehdon isäntä 26 vuoden ajan talon perustamisesta kuolemaansa asti. Hän kuoli 72-vuotiaana 12.3.1837 pistokseen. Liisa kuoli 71-vuotiaana vanhuuteen 18.6.1855 Lehdolla.

Lehdon uudeksi isännäksi tuli isänsä kuoleman jälkeen Joosepin ja Liisan vanhin poika, 23.3.1804 syntynyt Kaapo Joosepinpoika Lehto. Hänet vihittiin 18.6.1826 ”i full skrud” Liisa Yrjöntytär Viitalan kanssa. Liisa oli syntynyt 8.9.1796 Viitalassa Yrjö Yrjönpojan ja Rikina Yrjöntytär Heikkilän tyttärenä. Kaapolle ja Liisalle syntyi seitsemän lasta.

Kaapo toimi Lehdon isäntänä vuodesta 1837 3.12.1852 asti, jolloin luovutti isännöyden esikoispojalleen Salomolle.

Kaapon puoliso Liisa kuoli pistokseen 27.3.1862 65-vuotiaana. Vanha isäntä leskimies Kaapo vihittiin toiseen avioliittoonsa 7.9.1867 itsellisen Susanna Iisakintytär Yrjölän kanssa Marttisessa. Kaapo kuoli 72-vuotiaana 6.8.1876 Lehdossa vanhuuteen.

Häämenoista manittakoon, että vihittäessä hyvämaineisella morsia-

mella oli yllään kruunumorsiamen puku (”i skrud”). Maininta ”i/med full skrud” tarkoitti täydessä juhlapuvussa vyön kera tai teltan eli katoksen kanssa (med pell).

Salomon aikana talo jaettiin

Salomo Kaaponpoika oli syntynyt Lehdolla 5.6.1827. Talo silloin 1/12 manttaalin arvoinen. Salomon puoliso Heta Juhontytär Kankaanpää oli syntynyt 27.7.1827. Heidät vihittiin ”i krona och skrud” 29.6.1855 Kankaanpäässä. Parille syntyi neljä lasta.

Salomo oli vuosina 1852–1862 koko Lehdon isäntänä, kunnes hän 4.6.1862 myi siitä puolet eli 1/24 manttaalia langolleen, 27.7.1827 syntyneelle Manu Juhonpoika Kankaanpäälle. Talon hinta oli 400 hopearuplaa, ja ostaja maksoi 100 ruplaa vuodessa siihen asti kunnes koko summa oli maksettu.

Salomo jäi toisen puolen isännäksi, kunnes myi toisenkin puolen Lehdon perintötalosta 7.1.1864 suutari Juho Heikinpoika Heleniukselle ja muutti perheineen 2.7.1864 Pihlajavedelle Katajamäkeen. Näin päättyi Lehdon perustajasukun isännöys Lehdossa.

Salomo kuoli murhattuna 2.2.1870 ja Heta 23.3.1896 Pihjaveden Katajamäessä.

Lehto maksoi viinanpolttomaksua henkikirjojen mukaan vuosina 1835 ja 1840 kolme leiviskää ja vuosina 1845–1860 kaksi leiviskää ruista (leiviskä = 8,5 kg). Vuonna 1860 Salomo Lehto maksoi henkiveroa 5 x 24 kopeekkaa eli 120 kopeekkaa ja Kilposen muonarenki Antti Matinpoka 18 kopeekkaa.

Isäntäväki kuoli nälkävuosina

Manu Juhonpoika Kankaanpää-Lehto oli syntynyt 27.7.1827 Kankaanpäässä. Manun puoliso oli Kaisa Heikintytär Heikkilä, joka oli syntynyt 7.9.1825 Sydänmaan Heikkilässä. Pari vihittiin Kankaanpäässä 16.1.1853 ”utan skrud”,

ja heille syntyi neljä lasta.

Manu oli 1/24 manttaalin Lehdon isäntä vuosina 1862–1868. Manu kuoli 20.5.1868, noin kuukautta myöhemmin kuin hänen vaimonsa Kaisa, joka oli menehtynyt 23.4.1868.

Kaisan kuolinajasta on kahdenlaista tietoa. Virtain 1868–1877 rippikirjan Lehdon sivulla (s. 365) sekä vuoden 1868 haudattujen luettelossa (s. 104) kuolinpäivä on 23.4.1868, mutta käräjäoikeuden 12.3.1870 päivätyn pöytäkirjan mukaan kuolinpäivä oli 25.6.1868.

Kaisa ja Manu kuolivat suurten nälkävuosien 1867–1868 aikaan. Vuonna 1868 Virroilla kuoli 558 henkeä, joista suurin osa kulkutauteihin. Haudattujen luettelossa oli tuona vuonna 15 sivua.

Parin lapset jäivät orvoksi. Heistä vanhin oli juuri täysi-ikäinen, ja muiden holhoojaksi tuli sukulaismies, Heikki Ylä-Härkönen. (Matti J. Kankaanpää, Ala-Härkösen suku I, s. 317.)

Lehdon talon puolikas jouduttiin myymään huutokaupalla 2.4.1870. Perunkirjoituksessa varat olivat 890 ja velat lähes 2000 markkaa. Huutokaupassa talo myytiin eniten tarjoavalle Kopparin torpparille, Emanuel (Manu) Kaaponpoika Kopparille, 780 markalla.

Helenius-Lehdolta talo Werkstadille

Juho Heikinpoika Helenius-Lehto oli Lehdon toisen 1/24 manttaalin talon isäntänä 1864–1877. Hän oli syntynyt 10.1.1834 Helimäessä ja kuoli 20.12.1907 Asunmaassa 73-vuotiaana eläkeläisenä. Juhon puoliso Serafia Loviisa Juhontytär oli syntynyt 23.8.1841 Yks-Petäjässä. Juho ja Serafia vihittiin 2.5.1862 Yks-Petäjässä ”utan skrud”. Heillä oli viisi lasta.

Juho oli suutarina Sipilän torpassa ennen muuttamistaan Lehdolle 1864. Hän myi talonsa Santeri Kaaponpoika Werkstadille 1.11.1877 2400 markalla ja muutti Virtain Asunmaan isännäksi.

Lehdon toisen puolikkaan uusi isäntä Santeri Kaaponpoika Werkstad-Lehto oli syntynyt 2.11.1844 Keski-Kahilassa. Hänet vihittiin 17.3.1872 Anna Karoliina Verstan kanssa, ja heille syntyi 7 lasta.

Santeri osti Lehdon toisen puolen jo 1.11.1877, mutta muutti Lehdolle vasta 1879. Parisenkymmentä vuotta myöhemmin, vuonna 1898, hän muutti Virtain Hietalaan myytyään tilan tilan pihlajaveteläisille Matti Fredrikinpoika ja Maria Serafia Hermantytär Lapille. Tämä pariskunta ei rippikirjojen mukaan asunut Lehdolla ja myi tilan 25.4.1898 Kaapo Manunpojalle.

Manu huutokaupalla isännäksi

Manu Kustaa Kaaponpoika Koppari-Lehto syntyi 18.10.1824 Ala-Ikkalan Mäenpään torpassa. Manu oli vuonna 1840 ripille päästyään renkinä Pitkäjärven, Ylä-Lahdessa ja Vehmaassa. Hänen vanhempansa olivat Kaapo Heikinpoika Saarismäki, s. 26.3.1795 Saarisessä, ja Rikiina Petterintytär Dahl, joka oli syntynyt Ikkalassa 1.4.1796. Rikiinan isä oli sotamies Petteri Kallenpoika Dahl Ikkalan ruodussa, ja isoisä oli sotamies Kalle Boberg Kalajoelta.

Manun puoliso oli Liisa Juhontytär Yli-Havanka oli syntynyt 28.2.1828 Yli-Havangassa. Heidät vihittiin 3.6.1849 kirkossa ”utan skrud”. Liisa oli raskaana vihittäessä, ja Kaapo syntyi kolme kuukautta myöhemmin. Perheeseen syntyi myöhemmin vielä viisi lasta lisää. He asuivat vuosina 1853–1867 Lehdon Seppälän torpassa ja Ala-Ikkalan Kopparin torpassa. Manu osti huutokaupassa 2.4.1870 Lehdon toisen puolen 780 markalla, ja vuonna 1871 perhe muutti Lehdolle.

Manu Lehto oli Lehdon 1/24 manttaalin isäntänä vuodet 1870–1875. Vuonna 1875 hän myi Lehdon esikoispojalleen Kaapolle. Manu kuoli 10.6.1884 ja hänen vaimonsa Liisa 25.11.1885; kum-

mankin kuolinsyy oli halvaus.

Manu Lehto oli tämän artikkelin kirjoittajan suvun ensimmäinen jäsen Lehdon isäntänä.

Mainittakoon, että Manun ja Liisan pojista 24.8.1871 syntynyt Väinö Johannes muutti vuonna 1890 Amerikkaan, jossa työskenteli ”kaivantomiehenä” Minnesotassa kuparikaivoksessa vuoden 1927 Raittiuskalenterin mukaan. Hän kuului Wolverinnen raittiusseuraan sekä toimi pyhäkoulun opettajana ja laulukoorossa. Hän kuoli 23.8.1927 Mohawkin sairaalassa Minnesotassa aivoverenvuotoon.

Kaapo yhdistää Lehdon puolikkaat 1898

Manun vanhin poika Kaapo Manunpoika, joka oli syntynyt 29.9.1849 Ala-Ikkalan Mäenpäässä, seurasi isäänsä Lehdon toisen puolikkaan isäntänä. Manu osti isältään Lehdon 21.1.1875 tehdyllä kauppakirjalla maksaen vanhemmilleen eläke-etujen lisäksi tuhat markkaa.

Kaapo oli isäntänä 38 vuoden ajan vuodesta 1875 vuoteen 1913. Kaapon puoliso Hilta Heikintytär Hautala oli syntynyt 10.10.1851. Pari vihittiin 5.7.1874, ja heille syntyi seitsemän lasta.

Kaapo osti 25.4.1898 pihlajaveteläisiltä Matti Fredrikinpoika ja Maria Serafia Hermantytär Lapilta toisen puolen Lehtoa 4.000 markalla, jolloin talo yhdistyi jälleen alkuperäiseksi 1/12 manttaalin taloksi.

Vuoden 1880 henkikirjassa Kaapo Manunpoika ja Hilta olivat maksaneet Lehdon puolikkaastaan viljelysten osalta perusveroa 3 ruplaa 10 kopeekkaa ja metsäveroa 26 penniä. Taloon kuuluivat tuolloin muonarenki Antti Åhl ja Kalliojärven torppari Manu Manunpoika. Lehdon toisen puolen isäntä Santeri Kaaponpoika oli puolestaan maksanut omasta Lehdon 1/24 manttaalin tilastaan 3 ruplaa 10 kopeekkaa perusveroa ja metsäveroa 26 penniä. Tähän taloon kuului

KARTTA
LEHDON PERINTÖTALON N° 21
 KAIKISTA TILUKSISTA
TOISVEDEN KYLÄSSÄ, VIRTAIN PITÄJÄSSÄ
KUORTANEEN KIHlakuntaa
 JA
WAASAN LÄÄNIÄ

TILUKSET LOHKOMISTA VARTEN MITANNUT, LOHKOMISEN TOIMITTANUT, VÄLIRAJAT MAALLE PARLUTTANUT
 JA PYYKITTÄNYT VUONNA 1915

Kalle Rönkä
 komitean puolesta
Ulla Ruuska
 maanmittausasiantuntija

Verkitty maarekisteriin. Waasan läänin maanmittaus-
 toimistossa 15 p:nä 1915. Vuonna 1917

Talouden nimi:

Lehto

Selitys

Tilun numero	Tilun nimi	Tilun nimi	Tilun nimi
21 ¹	00723 00723 00000	Lehdonkallio	1
21 ²	00727 00727 00003	Rilponen	1
21 ³	00530 00530 00710	Lehto	1

RN^o 21

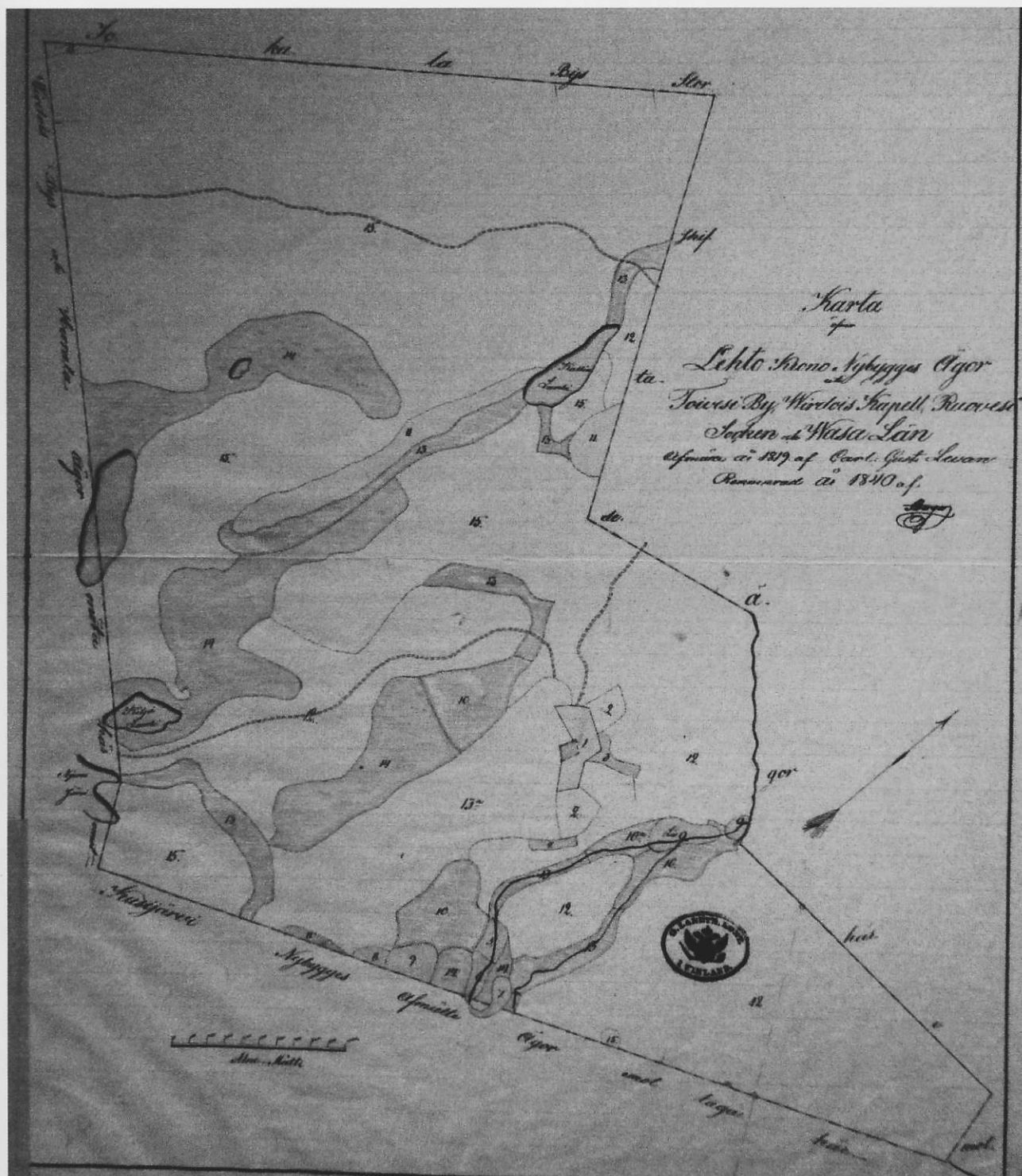
912

211

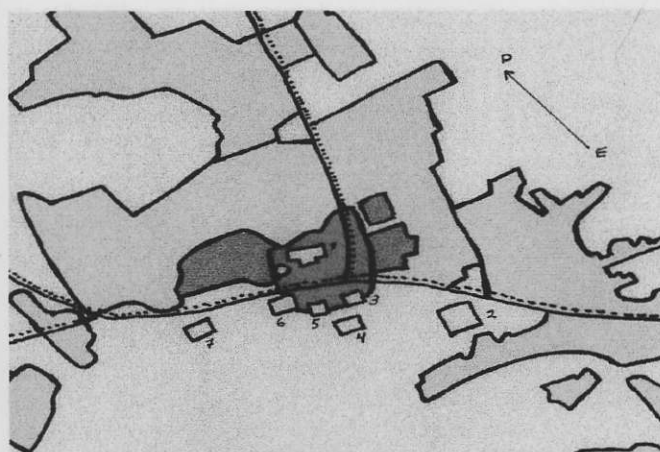

Värien selitys

	Suolijärvenkann.
	Pelti
	Kuukimaa
	Nytö
	Suajonkko
	Kuukimaa
	Kangas
	Klavinmaa
	Suajonkko
	Kuukimaa
	Kallio
	Louhe
	Järvi

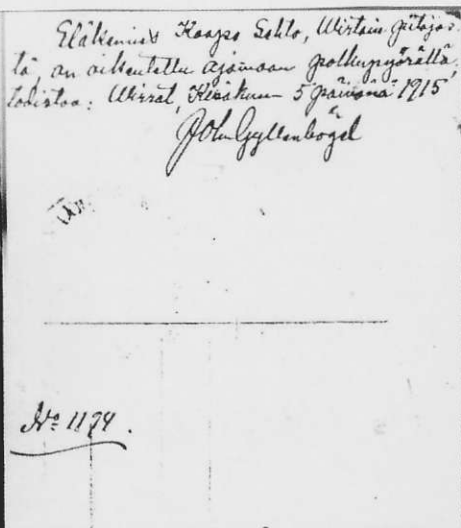

Virtain Toisveden kylässä oleva Lehdon talo perustettiin 1811. Se sijaitsi Saariskylän tien varressa.

LEHDON TALON RAKENNUKSET V. 1915

1. Päärakennus, vieressä kaivo Värät: punainen = tontti
2. Riihi keltainen = pelto
3. Talli vihreä = niitty
4. Lampola
5. Vanha navetta
6. Uusi navetta
7. Paja

Virtain nimismies Johan Gyllenbögel myönsi Kaapo Lehdolle 5.6.1915 valokuvallisen polkupyöränajokortin. Kaapo oli tuolloin 66-vuotias eläkeläinen. – Kuva Martti Ahosen sukualbumista.

Kilposen torppari Tuomas Jaakonpoika.

Lehdon puolikkaiden yhdistymisen jälkeen vuoden 1905 maakirjan mukaan Lehto maksoi 6 ruplan 90 kopeekan ruplamäärän kruunulle pidätettyjä, metsäveroa ja tehtaille määrättyistä kruunun metsistä 52 penniä. Kruununkymmenyksiä pidätettiin 0,165 Hl.

Kaapon aikana Lehto oli vauras talo. Siellä viljeltiin sokerijuurikasta, mikä oli seudulla melko harvinaista. Lehdon kaksikerroksisessa päärakennuksessa oli 14 huonetta. Tulipalo tuhosi talon noin vuonna 1910, jolloin Kaapon poika Evert sai pelastetuksi vain äitinsä ja kirkon. Talosta ei ole löytynyt valokuvaa. Uusi rakennus oli paljon vaatimattomampi.

Vuosina 1898–1907 talossa oli runsaasti väkeä. Kaikki talon asukkaat, torpparit, itselliset, piijat ja rengit yhteenlaskettuna heitä oli 124. Jo vuosina 1860–1867 talossa oli kaksi torppaa, Kilponen ja Seppälä. Torppien lukumäärä lisääntyi niin, että 1898–1907 niitä oli kahdeksan. Vuonna 1915 maamittari Matti Näkki mittasi ja pyykitti lohkomista varten talon ja teki siitä kartan toimitusnumerolla 5325. Kesäkuun 15. päivänä 1917 maarekisteriin merkittiin ensimmäiset lohkomiset: Lehdonkallio talon pojalle Arvi Kaaponpojalle ja Kilponen. Vuoden 1915 kartassa olivat seuraavat torpat: Kilponen,

Lintula, Ahonen, Raja-aho, Rantamäki, Mäyrälä, Saarinen, Kalliojärvi ja Tuomisto.

Kaapo kuoli 8.2.1921 ja Hilta 8.7.1919. Heidän rautainen ristinsä on Virtain uudella hautausmaalla Lehdon sukuhaudalla. Kaapon ja Hiltan seitsemästä lapsesta 3.5.1885 syntynyt Yrjö ja 15.5.1890 syntynyt Lyyti muuttivat Amerikkaan, jonne he jäivät pysyvästi asumaan.

Lehto menetettiin

Kaapo Lehdon toiseksi vanhin poika, isoisäni Evert Lehto syntyi 8.9.1887. Hän osti Lehdon talon vanhemmiltaan eläke- ynnä muita etuja vastaan 17.3.1913 18.000 markalla. Hän sai käräjillä kaupalle 3. lainhuudon 19.11.1914 ja kiinnekirjan 1/12 manttaalin perintö-taloon.

Heti Lehdon talon ostettuaan 26-vuotias Evert avioitui 11.7.1913 Multialta kotoisin olevan Impi Maria Aapontytär Alanteen kanssa. Impin isä oli räätäli, ja hänen suvussaan oli aiemmin ja on myöhemminkin ollut räätälin ammatin harjoittajia. Impi oli syntynyt Multialla Vääteisessä 29.5.1892. Evertille ja Impille syntyi 13 lasta, joista kolme kuoli pienenä. Lapista ensimmäinen oli artikkelin kirjoittajan äiti Ebba Lehto.

Evert ja Impi Lehto myivät 4.7.1917 Virtain kunnalle kaksi palstaa, toisen Kalliojärven kan-

sakoulua varten ja toisen, kahden hehtaarin palstan Ympyriäisen nevalta opettajan lehmän laitumeksi. Hintaa oli 800 markkaa, jonka kunta maksoi 29.11.1917. Lohkomisen suoritti maanmittausinsinööri Arvi Jalava vuonna 1922 (numero 14866). Koulu rakennettiin 1919, ja se toimi vuoteen 1967 asti. Myöhemmin se oli asuntona, kunnes tuhoutui tulipalossa vuonna 1971.

Torpparilaki 17.7.1918 antoi oikeuden torppareille ja mäkitypala-laisille lunastaa vuokra-alueensa. Lehdosta lohkottiin palstoja ja tiloja seuraavasti: 27.2.1920 Viinamäki Taavi Alanteelle ja Mäyrälä Toivo Mäyrälälle, 30.10.1922 Kallio Virtain kunnalle, Tuomisto Svante Rantaselle, 22.9.1924 Mäkelä Eino Saariselle, Ahola Seeti Ahoselle, Rajamaa Viljo Järviselle, Purola Santeri Jokiselle ja Mäkiranta Salu Mäkirannalle, 9.12.1926 Järvimäki Viljo ja Selma Järviselle, Vattukorpi Iisakki ja Anna Teräksiselle, Raja-aho Manu ja Beeda Kalliojärvelle, Hautakorpi Toivo ja Lempi Mäyrälälle, Kalliojärvi Eemil ja Beeda Kalliojärvelle ja Niemenmaa Aapeli Niemenmaalle. – Lähes kaikki Kalliojärven kylän nykyiset talot ovat entisen Lehdon alueella.

Evert Lehto takasi lainoja ja joutui niiden maksamisen takia velkakierteeseen. Vuonna 1924 Kalliojärvelle muuttanut kansakoulunopettaja Anna Salmio-Teräksinen ja kunnankirjuri Iisakki Teräk-

sinen lainasivat Evertille 115.000 markkaa. Vuonna 1931 Lehdosta myytiin kaksi maa-aluetta Teräksille yhteishintaan 18.000 markkaa.

Lehdolla oli koskemattomat metsät, ja samaan aikaan metsäyhtiöt kiinnostuivat niiden ostosta. Velkojen perijät saivat hankituksi Evertille metsänhukkaamiskiellon, ja velat laitettiin perintään. Soinin kauppias olisi lainannut Evertille velkojen maksamiseksi tarvittavan summan, mutta tämä ei sitä jostain syystä halunnut.

Velkojat ostivat 23.1.1932 loput 0,0463 manttaalin Lehdon perintötilasta numero 21:22. Hinta oli 150.000 mk, joka kuitattiin siten, että ostajat maksoivat Lehdon 32.000 mk:n lainan Suomen Hypoteekkiyhdistykselle ja 115.000 mk hallussaan olevilla velkakirjoilla. Lisäksi ostajat maksoivat 3.000

markkan loppusumman maksamattomia lainojen korkoja. Evert ei saanut penniäkään.

Seuraavina vuosina ostajat saivat luvan metsänmyyntiin ja nettosivat kertoman mukaan noin kaksi miljoonaa markkaa. Kyseessä oli melkoinen puhallus. Evert olisi metsää myymällä selvinnyt hyvin veloistaan.

Myynnin jälkeen Evertin perhe ajettiin heti ulos talosta, ja jopa aiemmin kylvetty vilja, joka kuului kaupan mukaan hänelle, korjattiin uudelle omistajalle. Näin Lehto siirtyi pois Lehdon suvulta. Lehdon taloa ei enää ole kiinteistörekisteriotteen 27.4.2000 mukaan 64:stä lohkomisesta johtuen käytännössä olemassakaan. Sic transit gloria mundi.

Vuosina 1913–1932 Lehdon isäntänä ollut Evert Lehto kuoli

14.1.1945 Kilposessa. Impi Lehto kuoli 23.6.1969 Metsämäessä.

Suvun vanhin, Kalliojärven Rinneellä 97 vuotta 7.11.2013 täyttänyt Adele Kankainen ja hänen lastensa perheet asuvat edelleen Virroilla. Virroilla asuu yhä muitakin suvun henkilöitä. ●

Lähteet

Virtain rippikirjat 1798–1940
Virtain henkikirjat 1810–1870
Virtain maakirjat 1810–1905,
Matti J. Kankaanpää: Ala-Härkösen suku I (sivut 312–313, 317)
Kauppakirjat 1862–1932
Tiluskartat 1819–1930
Raittuskansan kalenteri 1927, Duluth Minnesota
Käräjäoikeuden pöytäkirjat
Kiinteistörekisteriotteet 27.4.2000 ja 16.8.2001
Adele Kankaisen haastattelut

140 vuotta Jalmari Finnen syntymästä

Seminaari Vanhalla kirjastotalolla

Jalmari Finnen säätiö järjestää Jalmarin päivänä 20.11.2014 Vanhan kirjastotalon juhlasalissa klo 16–18 seminaarin, jossa on neljä esitelmää liittyen Jalmari Finneen sukujen ja historian tutkijana:

Seminaari klo 16–18

- FT Tiina Miettinen: Suomen asutuksen yleisluettelo tutkijan työkaluna
- FM Lauri Pohjakallio: Jalmari Finnen ja Esko Aaltosen yhteistyö
- Dosentti Jyrki Paaskoski: Sukututkijan aineistot Venäjän arkistoissa

Hämäläisjuhla klo 18–20

- Professori Hanna Suutela esitelmöi Jalmari Finnen teatteriurasta

Tilaisuudet ovat kaikille avoimia. Tarjoilua. Tervetuloa!

Etu-Pommerin kartta. Lähde: Matti J. Kankaanpää, Suomalainen ratsuväki Pommerin sodassa.

Rakuuna Matti Skräddare Pommerin sodassa

LEENA T. E. LAINE

Matti Juhonpoika syntyi Pälkäneen Kirvun Mattilas-sa sotilas Juho Forstenin kuu-silapsisen perheen toisena lapsena ja vanhimpana poikana helmikuun 22. päivänä 1730. Hän asui Kirvus-sa lapsuutensa ja nuoruutensa. Kynnelle kyettyään hän teki Kirvun Mattilaan rengintöitä.

Syyskuussa 1749 Matti muutti Sahalahdelle, ja sinne hänet on kirjattu tulleeeksi syyskuun 29. päivänä. Pälkäneen pappi kirjoitti kuitenkin Matin muuttokirjaan väärän syntymäajan. Näyttää siltä, että hän luki sen seuraavalta riviltä, ja siksi Matti kulkee Sahalahden kirjoissa vuotta nuorempana kuin onkaan.

Rakuunaksi 19-vuotiaana

Matista tuli vähän ennen 20. syntymäpäiväänsä rakuuna Uudenmaan ja Hämeen läänin rakuunarykmentin Alisen Hollolan, myöhemmin 2. majurin komppaniaan numerolla 35. Rakuuna Antti Skräddare erosi palveluksesta 26. tammikuuta 1750 ja samalla päiväyksellä Ma-

tista tuli rakuuna hänen tilalleen. Sotilasnimekseen Matti sai nimen Skräddare (suom. räätäli), jonka hän siis peri edeltäjältään.

Ratsutila, joka varusti Matin, oli Tursolan Iivari Sahalahdella. Ratsutilalla oli augmentteinaan kaksi taloa Tuuloksen Miemalan kylästä. Augmenttitalo avusti rakuunan ylläpitoa maksamalla veronsa päätaloon.

Matti oli siinä onnellisessa asemassa, että hänellä oli jo nuorena vaki-tuinen toimeentulo. Ruotusotilaille ja rakuunoille kuului luontaisetuna torppa, jonka koko oli 9 x 9 kyynä-rää eli noin 28 m². Torppaan kuului myös noin 13 m²:n suuruinen aitta, rehusuoja ja navetta. Näiden lisäksi tuli niityllä olla niittyladot. Torppaan kuului vähintään puolen tynnyrin ala peltomaata ja niitty sekä pieni nauris- ja kaalimaa. Navetassa oli yleensä yksi tai kaksi lehmää, hieno ja pari lammasta, usein myös hevonen. Ratsutila varusti rakuunan ja maksoi hänelle pientä vuotuista palkkaa.

Rakuunan varustamiseen kuului hevosen lisäksi myös vaatetus. Vuonna 1756 rakuunan vaate-

tuksesta määrättiin, että hänellä tuli olla ruotsalaisesta sinisestä verasta valmistettu takki, jossa oli keltainen kääntökaulus, keltaiset käänteet ja kymmenen messinkinappia sekä liivi ja housut keltaista ruotsalaista verkaa. Lisäksi oli oltava polviin ulottuvat valkoiset villasukat, kengät joissa oli messinkisoljet sekä keltaisesta häränahasta tehty miekankannike ja olkaremmi, olkalaukku, ruutisarvi ja rasvasarvi. Kolmikolkkahatun tuli olla kantattu valkealla nyörillä. Asuun kuului vielä suuri sininen kaapu. Rakuunoilla tuli jalkaväestä poiketen olla myös alusvaatteet keltaisesta pukin- tai poronahasta ja leveäsuiset hansikkaat keltaisesta häränahkasäämiskästä.

Kun toimeentulo oli turvattu, Matti saattoikin mennä naimisiin jo muutama kuukausi sen jälkeen kun oli täyttänyt 21 vuotta. Hän nai ”säädytään”, koska meni naimisiin Pakkalan Hampaalan rakuunan Matti Gripin tyttären Kaisan kanssa. Kaisa oli syntynyt 11.12.1730 ja oli siis melkein saman ikäinen kuin Matti. Hääkellot soivat kevään kukkeudessa toukokuun 9. päivänä 1751. Aluksi Matti ei kuitenkaan asunut perheineen Iivarissa, vaan he asettuivat saman kylän Kukkolan talon yhteyteen ja muuttivat vasta vuonna 1780 Tursolan Iivariin.

Matti ja Kaisa kävivät säännöllisesti ehtoollisella, kuten siihen aikaan vaadittiin. Rippikirjojen mukaan Matti ja Kaisa osasivat katekismuksensa ja kristinoppinsa kuin vettä vaan, sillä molempien kohdalle on merkitty täysiä ristejä niin paljon kuin sarakkeisiin mahtui.

Sotilaan velvollisuuksiin kuului osallistua komppanian harjoitukseen kerran kuukaudessa sekä rykmentinkokouksiin, joita pidettiin joka neljäs vuosi ja jotka kestivät kaksi viikkoa. Tämän lisäksi osallistuttiin kirkolla pidettäviin kirkkoparaateihin, joita pidettiin

joka kolmas tai neljäs pyhä. Välillä Matti joutui katselmukseen Parolaan ja kauemmaksikin. Vaan mikä sinne oli mennessä, kun hevonen oli alla ja matka joutui.

Verkkainen elämä koki kuitenkin rajun muutoksen, kun Matti joutui seitsemän muun sahalahtelaisen rakuunan kanssa vuonna 1761 täydennysmieheksi Pommerin sotaan. Samaan joukkojen täydennykseen joutui myös Pälkäneen Sappeen Hartikkalan rakuuna Peter Rund, jonka pesti ja nimen Matin oma Matti-poika myöhemmin peri.

Pommerin sota

Euroopassa oli 1756 alkanut seitsemivuotinen sota, jossa Itävalta, Ranska, Venäjä ja Saksi liittoutuivat Englannin tukemana Preussin kuningas Fredrik II:ta vastaan. Ranskalaiset alkoivat houkutella myös Ruotsia mukaan taisteluihin luvaten auttaa rahallisesti sotaponisteluissa ja maalaamalla ruotsalaisten silmien eteen mielikuvia loistavista voitoista ja kunniasta.

Ruotsissa hatut olivat vallassa, ja puoluetta painoi vielä epäonnistuminen sodassa (pikkuviha) Venäjää vastaan vähän yli kymmenen vuotta aikaisemmin. Arveltiin siis, että hattujen sisäpoliittinen asema vahvistuisi, kun jalansija Pommerin alueella vankentuisi. Ruotsillahan oli vielä hallussaan Etu-Pommeri ja sen edustalla oleva Rügenin saari. Siis ei muuta kuin hakemaan helppoa voittoa!

Ruotsalaiset lähtivät todella soitellen sotaan. Pommerissa olevien 5 000 miehen lisäksi lähetettiin 17 000 miestä. Näiden joukossa oli Turun, Uudenmaan ja Pohjanmaan jalkaväkirykmenteistä 2 600 miestä sekä päällystönä 80 upseeria ja 150 aliupseeria ja rummunlyöjiä sekä kaksi piiskuria kutakin rykmenttiä kohden.

Miehet lähetettiin syksyllä 1757 Rügenin saarelle, mutta varsin puutteellisesti varustettuina. Lastausta ei ollut hoidettu kunnolla, ja niin yhdeltä rykmentiltä puuttuivat

kaavut, toiselta sukat ja kengät, kolmannelta teltat ja neljänneltä kenttäkattilat. Kuormasto oli lastattu laivoihin osina niin, että kun toiset vaununosat olivat perillä, toiset olivat vielä merellä. Ammukset eivät sopineet kivääreihin, ja usein kiväärit olivat niin huonoja, että saattoivat haljeta lauettaessaan. Ratsumiesten miekkojen terät olivat niin hauraita, että saattoivat murtua ensi iskusta. Jotakuinkin miehet saatiin lopulta liikkeelle.

Preussin kuningas Fredrik II osoitti toiminnallaan, että helpo voitto ei ollut mahdollinen. Enimmäkseen ruotsalaisista oli vain kahakointiin ja marssimiseen. Suurin osa ajasta oltiin linnaleirissä Stralsundissa ja Rügenin saarella. Useasti sotatoimet aloitettiin talven jälkeen uudestaan vasta elokuussa, kun syksyn säät olivat jo alkamassa. Sotatoimien johtajat eivät saaneet toimistaan kovin korkeaa arvosanaa, ja ruotsalaisista upseereista sanottiin, että he olivat laiskoja, arkoja ja niskoittelevia.

Olot linnaleirissä olivat kurjat, ja sairastuvuus ja kuolleisuus nousivat korkeiksi. Esimerkiksi maaliskuussa 1758 vähemmän kuin puolet miehistä kykeni palvelukseen. Keväällä 1760 suomalaiset joukot saivat täydennystä kotimaasta, sillä noin puolet miehistä oli jälleen menetetty tauteihin ja jonkin verran myös kaatuneina taisteluissa.

Vuonna 1761 Augustin Ehrens-värdille tarjottiin sodan ylipäällikkyyttä. Tähän hän suostuikin sillä ehdolla, että hän saisi joukkoihinsa täydennystä 3 000 miestä. Näistä 2 000 otettiin Suomesta: Porin ja Hämeen jalkaväkirykmentistä kummastakin 500 miestä sekä kummastakin rakuunarykmentistä samoin 500 miestä. Rakuunoiden hevosia ei viety mukana, vaan he saivat uudet hevoset perillä. Tähän täydennysjoukkoon kuuluivat ne kahdeksan sahalahtelaista rakuunaa, joiden joukossa Matti Skräddarekin oli.

Laiva lähti Helsingistä 13. päivä

syyskuuta ja saapui Rügenin saarelle Pertiin 26. päivänä syyskuuta 1761. Ylipäällikkö Ehrensvärd oli halunnut saada kokoon nopeasti kulkevan joukon, jossa olisi sekä ratsuväkeä että jalkaväkeä. Näiden joukkojen komentajaksi hän määräsi Jakob Magnus Sprengtportenin, ja joukot muodostuivat eri rykmenttien vapaaehtoisista. Heitä valikoitui myös Uudenmaan ja Hämeen läänin rakuunarykmentistä, ja näin Mattikin tuli mukaan Sprengtportenin joukkoihin.

Sotaa oli lähinnä käyty niin, että ei hyökätty silloin, kun olisi pitänyt, ja peräännyttiin silloin, kun ei olisi pitänyt. Viimeisten täydennysjoukkojen tultua oltiin talvileirissä, ja Peene-joen alkaessa jäätyä vihollinen lähti liikkeelle 11. joulukuuta. Tämän jälkeen käytiin päivittäin kahakoita ruotsalaisten ja preussilaisten välillä. Demmin lähellä oli taisteluja 21. ja 22. päivänä.

Eversti Wilhelm Sebastian von Bellingin johdon alaiset preussilaiset husaarit lähtivät kuitenkin kohti Malchinia, ja joidenkin kahakoiden jälkeen sinne saapuivatkin. Preussilaisilla oli Malchinissa varasto, jonka turvaan siirtäminen oli heidän tehtävänsä. Tällöin ruotsalaiset päättivät tunkeutua kaupunkiin kolmesta kohdasta. Tämän huomattuaan preussilaiset riensivät pois kaupungista vielä avoimena olevalta puolelta. Jälkeensä he jättivät jonkin verran leipää, 12 000 annosta rehua ja 75 000 patruunaa.

Kun osa joukoista oli Malchinissa, kaupungin lähistöllä oli joulukuun viimeisinä päivinä useita kahakoita preussilaisten ja ruotsalaisten välillä. Kenraali Ehrensvärd lähetti sanaa everstiluutnantti Sprengtportenille, että mikäli hän tuntisi asemansa uhatuksi Malchinissa, hänen tulisi lähteä sieltä. Sprengtporten tunsikin olevansa kohtalaisessa turvassa ja jäi kaupunkiin. Bellingin preussilaisten joukkojen ollessa vielä läheisyydessä Sprengtporten lähti

1700-luvun puolivälin rakuunan sini-keltainen asu. Kuva Kostian markkinoilta Pälkäneellä 2012. – Kuva Leena T. E. Laine.

Pommerin sodan taisteluja käytiin Malchinin kaupungin Neu-Kahlenin puoleisella Kalenisches Torin tuntumassa. – Kuva internetistä.

joulukuun 31. päivänä joukkonsa kanssa hyökkäykseen näitä joukkoja vastaan. Odottamatta oli kuitenkin Würtembergin prinssi joukkonsa kanssa hyökännyt eteenpäin ja katkaissut yhteyden Malchinin ja Ruotsin Pommerin välillä. Tässä tilanteessa joukkojen oli parasta vetäytyä takaisin Malchinin kaupunkiin.

Vihollinen yritti hyökätä kaupungin porttien läpi, mutta asemisissä olevat krenatöörit sekä tykkituli pitivät sen loitolla. Uudestaan preussilaiset yrittivät kaupunkiin esikaupungin kautta kovan tulituksen avulla, mutta ruotsalaisten joukkojen jääkärit, jotka oli sijoitettu kaupungin ympärystymuurille, pitivät vihollisen loitolla. Kaupunkia yritettiin sen jälkeen vallata tunnin kestäväällä tykkitulella ja jalkaväen hyökkäyksen avulla,

mutta jälleen heidät torjuttiin.

Uudenvuodenyönä Sprengtporten oli aikeissa lähteä kaupungista ja suunnata kohti Demminiä. Yritys ei kuitenkaan onnistunut, sillä yön aikana Belling oli tuonut joukkonsa Malchinin ulkopuolelle. Sprengtportenin oli siis jätävä kaupunkiin.

Preussilaiset alkoivat aamu-yöstä voimakkaan tulituksen kaupunkia vastaan hauptsein ja kanuunoin. Kaupungissa syttyi useassa paikassa tulipaloja, joiden sammuttamisessa oli täysi työ. Preussilaiset ajattelivat, että kaupunki antautuisi, ja lähettivät upseerin kehottamaan kaupunkia antautumaan, mutta häntä ei otettu vastaan. Kun toinenkin upseeri tuli samalle asialle, Sprengtporten antoi tulta täydeltä laidalta. Tämän jälkeen ammunta alkoi uudestaan

ja oli kovaa melkein koko päivän, erityisesti Myllyportin luona, jossa oli kolme kanuunaa. Würtembergin prinssin joukot yrittivät tunkeutua kaupunkiin myllyrännin kautta, ja toisaalla yritettiin kiivetä ympärystymuurin yli rynnäkkötikkaiden avulla. Molemmissa paikoissa he kohtasivat kuitenkin mitä urheinta vastarintaa, joten yrityksistä oli kolmen aikaan iltapäivällä luovutettava. Tykkituli kaupunkia kohti jatkui kuitenkin koko illan, minkä johdosta kaksi rehuväkästä paloi poroksi.

Tammikuun toisena päivänä 1762 Ehrensvärdirin joukot taistelivat voitokkaasti Neu-Kahlenissa, ja hän pystyi viemään joukkonsa Malchinin lähikyliin. Tulitus Malchinissa oli tauonnut, mutta raskas sumuinen ilma vaiensi taistelun äänet, joten Sprengtporten ei

saanut tietoa pääarmeijan toimista. Tammikuun kolmantena päivänä Sprengtportenin joukoilla oli tehtävänä ottaa selvää prinssin joukkojen sijainnista ja yrittää pidätellä heitä. Würtembergin prinssi oli kuitenkin koko joukkonsa kanssa puolen mailin päässä Malchinista, joten Sprengtportenin oli vetäydyttävä takaisin Malchiniin. Prinssi lähetti kuitenkin suurimman osan joukoistaan kohtai Treptowia, joten oli selvää, että hän halusi välttää taisteluja. Malchin jätettiin tammikuun viidentenä päivänä, ja pienten kahakointien jälkeen koko armeija vetäytyi talvileiriin 7. päivänä tammikuuta. Taistelut olivat vaatineet Malchinissa kahden upseerin, kolmen aliupseerin ja 16 miehen hengen. Tämän lisäksi neljä upseeria ja 42 miestä haavoittui.

Aselepo solmittiin huhtikuun 7. päivänä ja rauha, jossa kaikki rajat säilyivät ennallaan, allekirjoitettiin toukokuun 22. päivänä. Ala-Hollolan komppanian pääkatselmus oli Stralsundissa 19. kesäkuuta 1762, ja kotimatkalta lähdettiin heinäkuun puolivälissä. Joukot saapuivat Hankoniemelle heinäkuun 27. päivänä, ja kotimatkan loppuosuus saattoi alkaa.

Sodassa Ruotsille ei koitunut kunniaa eikä se saanut sitä, mitä se lähti tavoittelemaan. Kunniaa sai kuitenkin Matti Skraddare toiminnastaan Pommerin sodassa ja osallistumisestaan Malchinin taisteluihin.

Matin elämää sodan jälkeen

Pommerin sodan positiivinen tulos Suomelle oli se, että sotilaat olivat oppineet syömään perunoita. Peruna oli tunnettu Suomessa jo aikaisemminkin. Sitä viljeltiin kartanoissa ja joissakin pappiloissa, mutta kansan keskuuteen sen viljelemistä ei ollut saatu levitettyä. Kerrotaan, että monet sotilaat toivat mukanaan perunoita pannakseen ne omaan maahansa kasvamaan. Kahdeksasta sahalah-

telaisesta rakuunasta kuusi palasi takaisin kotiin kesällä 1762. Olukohan heilläkin mukanaan tuliaisina uudenlaista syötävää perheen ravinnoksi?

Tultuaan Pommerista Matti oli edelleen rakuunana. Vuoden 1775 pääkatselmusrullan mukaan Matilla oli hevosena 6-vuotias tummanruskea tamma, joka oli hyväksytty rekrytoinnissa 8. kesäkuuta 1773. Tämän hevosen kanssa Matti kulki katselmuksissa ainakin vuosina 1783, 1787 ja 1789. Vuonna 1779 hevonen oli kotona, koska se oli varsonut, ja vuonna 1783 hevosen väri oli muuttunut kastanjanruskeaksi, mutta iän ja koon perusteella kyse oli samasta tammasta. Vuonna 1789 hevonen oli jo 20-vuotias ja Matti itsekin 59 vuotta. Tällöin Matin kohdalla on merkintä, että hän oli maineikkaasti palvellut pommerilais-suomalaisessa komppaniassa ja ollut Malchinin taisteluissa. Matti sai eron palveluksesta ja hänet ilmoitettiin eläkkeen saajaksi. Samassa yhteydessä hyvin palvellut hevonen kaseerattiin. Matin lisäksi toisenkin sahalahtelaisen rakuunan kohdalla on merkintä kunniakkaasta osallistumisesta Pommerin sotaan.

Ennen Matin Pommerin matkaa perheeseen oli syntynyt kaksi poikaa. Matti syntyi vuonna 1757 ja Juho vuonna 1759. Juho kuoli kuitenkin jo noin puolitoistavuotiaana joulun alla 1760. Pommerissa käynnin jälkeen Matin perheeseen syntyi vielä kaksi lasta. Heikki syntyi 1767, ja hänestä tuli Matin seuraaja Iivarin rakuunana. Heikki ei kuitenkaan perinyt isänsä sukunimeä, vaan hänen sotilasnimekseen tuli Örn. Perheen ainoa tytär, Valpuri, syntyi ilmeisesti vuonna 1769. Perhettä kohtasi kuitenkin suru, sillä tyttö kuoli elokuussa 1772 parin kolmen vuoden iässä.

Matti lienee elänyt loppuvuotensa hiljaista elämää. Hän kävi loppuaikoina useasti ehtoollisella ja kuoli 5.12.1794 lähes 65 vuoden ikäisenä päänkipuun. Matti oli saanut elää

mielenkiintoisen elämän, ja tavallisena kansanmiehenä hänellä oli jopa mahdollisuus seilata ulkomaille, vaikkakin sotimaan. Hänen kertomuksensa sotatoimista eivät liene olleet kovin synkkiä, vaan ehkä päinvastoin seikkailumieltä kiihottavia, koska molemmat pojat jatkoivat isänsä jalanjäljissä. ●

Lähteet

Painamattomat lähteet

Pälkäneen seurakunnan historia- ja rippikirjat

Sahalahden seurakunnan historia- ja rippikirjat

Uudenmaan ja Hämeen läänin rakuunarykmentin pääkatselmusrullat

Uudenmaan ja Hämeen läänin rakuunarykmentin rippikirjat 1761–1762

Painetut lähteet

Kankaanpää, Matti J.: Suomalainen ratsuväki Pommerin sodassa. Sotahistoriallinen aikakauskirja 32. Helsinki 2012.

Längelmäveden seudun historia II, Sahalahden historia II. Hämeenlinna 1954, Jyväskylä 1989.

Mikkonen, Pirjo: Mitä ruotusotamiesrullat kertovat nimistöntutkijalle. Suomen ruotusotamiesten lisänimistä. Suomen Sukututkimusseuran Vuosikirja 42. Jyväskylä 1986.

Partanen, Jukka: Ruotuarmeija ja suomalaiset sotilaat Ruotsin ajan lopulla. Teoksessa Suomalaisen sotilaan historia ristiretkistä rauhanturvaamiseen. Karttakeskus, Saarijärvi 2011.

von Schantz, G.: Försök til en historia öfver det Förre Pommerska Kriget Åren 1757–1762 författad av g. von Schantz Förste Expeditions Secreterare. Tillförordnad Secreterare vid Kongl. FältmätningsCorpsen. Stockholm 1811, Tryck hos Hentik A. Nordström.

Säve, Teofron: Sveriges deltagande i sjuåriga kriget åren 1757–1762. Stockholm 1915.

Lambergin sukujuuret

Sortavalan Riuttavuorella ja Hakalanjoella

JOHANNA KURELA

Sukututkimus vaatii tekijältään sitkeyttä ja johdonmukaisuutta. Näitä ominaisuuksia tarvitaan erityisesti silloin, kun sukujuuret ulottuvat Suomen nykyisten rajojen ulkopuolelle ja arkistojen penkominen ei onnistu kotona internetin avulla tai lähiarkistojessa saleissa. Samat ominaisuudet ovat paikallaan myös nykyään eläviä sukulaisia etsittäessä.

Kun Jorma Lamberg aloitti 2000-luvun puolella oman sukututkimuksensa, hänellä ei ollut kovinkaan paljon ennakkotietoa suvustaan. – Itse tunsin esi-isistämme ainoastaan vaarini Pekan, Jorma Lamberg toteaa. Oman ja ammattilaisen avulla tehdyn sukututkimuksensa ansiosta Jorma Lamberg ja hänen sukunsa tuntevat nyt patrilineaariset juurensa, jotka alkavat Sortavalassa 1677 syntyneestä Olavi (Olov) Lamberista.

Sukulinjan tiedot on koottu vuonna 2011 ilmestyneeseen Lamberg – Riuttavuorelta Hakalanjoelle -kirjaan, jonka Jorma Lamberg on lahjoittanut Tampereen seudun sukututkimusseuran kirjastoon. Teokseen sisältyy suvun jäsenten tarinoita, muistelmia, kirjeitä, kauppakirjoja, lehtileikkeitä, piirroksia ja valokuvia, jotka tallentavat paitsi faktoja myös sitä kaikkein tärkeintä, mikä sukututkijalta niin usein unohtuu kirjata muistiin: elävien muistitietoa. Kirjassa on myös erittäin ansiokas tieteellinen artikkeli Lamberg-sukunimen leviämisestä Laatokan Karjalassa 1600–1700-luvulla.

Lambergin sukukirjassa esitetty sukupuun luudan tai klassisen sukupuun mallinen: neljästä varhaisimmasta sukupolvesta seurataan vain esi-isälinjaa, mutta viidennestä sukupolvesta sukupuun leviää kattamaan mahdollisuuksien mukaan jokaisen lapsen jälkeläiset

aina nykypäivään asti.

Voisi luulla, että 2000-luvun digitaalisten tietokantojen maailmassa olisi äärettömän helppoa saada nykyään elävät sukulaiset selville. Tietosuoja- ja tiedonluovutuskieltojen vuoksi sukututkimus ei käykään niin näppärästi kuin mitä se parhaassa tapauksessa voisi olla mahdollista. Onnistunut sukuselvitys tarvitsee myös sukulaisten välistä verkostoyhteistyötä. Kun avainhenkilöt löytyvät, alkaa sukututkimustyö saada uutta vauhtia. Lambergin sukukirjassa kerrotaan juuri tällaisesta kontaktien kautta avautuneesta sukuverkostosta.

Luonnonkauniin Riuttavuoren juurella

Lambergin suvun varhaisimmat nimeltä tunnetut esivanhemmat olivat Olavi Lamber (n. 1677–1759) ja hänen nuori vaimonsa Maria (n. 1700–1745). He asuivat 1700-luvun alkupuolella Sortavalan maaseurakunnan Telkinniemen alueella neljän lapsensa kanssa. Luonnonkaunis Telkinniemi oli Lamber/Lamberg-suvun asuin-alueutta heidän jälkeensä monen sukupolven ajan.

Telkinniemessä oli kuuluisa Riuttavuori, jolta Laatokalle avautuva komea näköala on kuvattuna 500 markan setelissä vuonna 1878. Riuttavuoren huikaiseva maisema houkutti paikalle vuonna 1895 suomalaisen valokuvauksen suuren mestarin, I. K. Inhan, joka tuolloin tallensi Suomen maisemia Finland i Bilder, Suomi kuvissa -teokseen.

Äkkijyrkkänä kohoava Riuttavuori on myös Lambergin sukuseuran viirissä ja vaakunassa.

Vuonna 1899 veljekset Matti ja Pekka Lamberg eli ”Pärttylin Matti ja Pekka” ostivat yhdessä läheisen Riekkalansaaren Hakalan kylästä Kokkomäen tilan. Näin Riuttavuoren juurella syntyneet veljekset siirtyivät Hakalanjoen maisemiin. Myöhemmin veljekset myivät osia tilastaan ja ostivat toisaalta uutta maata. Vuonna 1925 he halusivat, että heidän yhteisesti omistamansa maat yhdistettäisiin yhdeksi tilaksi ja yhdistetty tila jaettaisiin heidän kesken kahteen yhtä suureen osaan. Näin Matti sai Kokkomäkinimisen tilan ja Pekka Korkeamäen.

Veljekset elivät perheineen Hakalanjoella maata viljellen, kalastaen ja norppia pyydystäen kunnes jatkosota karkotti heidät lopullisesti Riekkalansaarelta. Sortavalan maalaiskunnan väkeä asutettiin erityisesti Keski-Suomeen.

Lambergit eivät kuitenkaan unohtaneet kotiaan. Menetettyä kotia muisteltiin usein, ja kun vihdoinkin 1980-luvun lopulla avautui mahdollisuus käydä entisellä kotiseudulla, ei tilaisuutta jätetty käyttämättä. Kotiseudulla käyminen ei jäänyt yhteen kertaan. Lambergin sukukirjan koonnut Jorma Lamberg oli ehtinyt sukukirjan valmistumisen aikaan vuonna 2011 vierailla Sortavalassa jo 17 kertaa. Matkat huipentuivat vuonna 2010 tehtyyn sukuhaarojen yhteiseen Sortavalan-matkaan.

Muistelmien rikkautta

Lambergin sukukirjan rikkainta antia on suvun eri jäsenten kirjoittamat muistelmat vanhemmistaan tai muista sukulaisista sekä kertomukset omasta elämästä. Näissä tarinoissa tallentuu elämä sellaisena kuin kirjoittaja sen itse kokee. Niinpä yksi kertomus vilisee sääntillisiä päivämääriä, kun taas toinen sisältää hauskoja sutkauksia ja yksityiskohtaisia kuvauksia menneiltä ajoilta.

Mainio esimerkki tällaisesta vilkkaasta kuvauksesta löytyy Matti Lambergin tekstistä. Laatokan rannalla asuneille Lambergeille nykyään niin uhanalaisen norpan pyytäminen oli jokakeväistä puuhaa: ”Mustiin verhoutuneena hän [kirjoittajan isä] hivuttautui vedenrajaan ja norpan ääntelyä ja läiskytystä matkien maanitteli

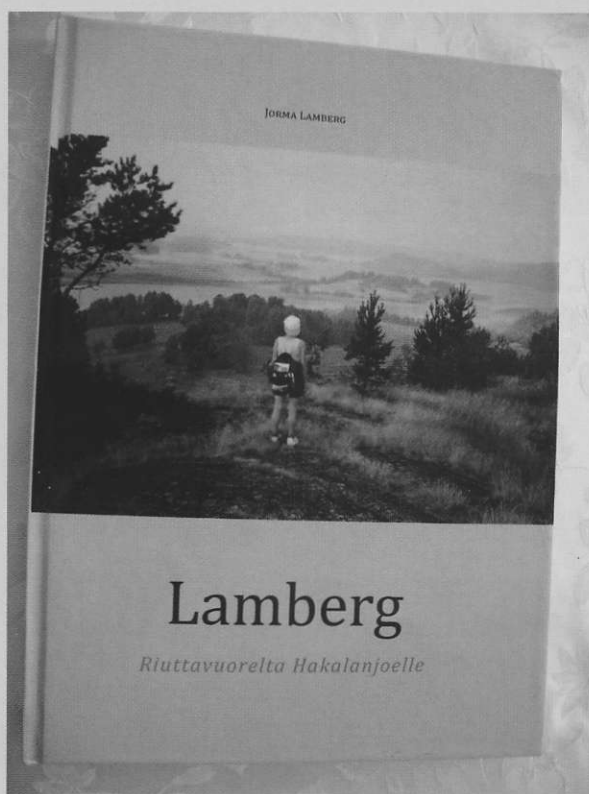
uteliaan viiksiniekan sopivalle etäisyydelle, jolloin Matti-ukki pamautti piilostaan mustaruutisen haulipilven Harrington Reikordy-hanallisellaan.”

Kenties kaikkein arvokkaimpia ovat kaikissa sukututkimuksissa ne tekstit, joissa kerrotaan sukulaisten luonteenpiirteistä ja olemuksesta. Nämä ovat sellaista tietoa, jota ei mistään muualta voi saada. Miten kauniisti Lambergin sukukirjassa kuvataankaan Helmi Orpanaa (o.s. Lamberg): ”Tunteiden ilmaisussa hän oli melko pidättyväinen, mutta kuitenkin herkkä. Lastenkasvatuksessa Helmi oli itse rauhallisena esimerkkinä eri tilanteissa eikä hänen tarvinnut turvautua kurtukseen kasvatuksessa. Ahkeruus, siisteys, rehellisyys ja toisten auttaminen ja huomioiminen ovat olleet elämän ohjenuorina.” ●

Jorma Lamberg (toim.):
Lamberg – Riuttavuorelta
Hakalanjoelle
2011
ISBN 978-952-92-9126-7

Lambergin sukuviirissä on kuvattuna suvun alkuvaiheiden kaksi keskeistä paikkaa: Riuttavuori ja Hakalanjoki.

Lambergin sukukirjan kannessa on näkymä Riuttavuoren huipulta Telkinniemen suuntaan, Lambergin suvun vanhimmalle tunnetulle asuinalueelle. Kirja löytyy Tampereen seudun sukututkimusseuran kirjastosta.

Syysretki Ylöjärvelle

lauantaina 4.10.2014

Kuva Johanna Kurela

Tampereen seudun sukututkimusseura järjestää vuosittain kaksi retkeä. Kevätretkellä suuntaamme yleensä Pirkanmaata kauemmaksi ja syksyllä teemme retken lähialueille.

Syksyllä 2014 lähdemme Ylöjärvelle, ensimmäistä kertaa seuran historian aikana. Vuonna 2006 seura teki retken Ylöjärvelle lehtikeisari Urpo Lahtisen kotiin Villa Urpoon, mutta tuolla retkellä tutustuttiin vain Villa Urpon laajaan taidekokoelmaan sekä linnarakennukseen, ei paikkakuntaan.

Ylöjärven-reissulla kierrämme pitäjää ja kuulemme kylien, tilojen ja kartanoiden historiaa. Kirkot ja hautausmaat kuuluvat myös ohjelmaamme. Oppaana meillä on Juhani Vahtokari, arvostettu Ylöjärven tuntija.

Lähdemme Tampereen Keskustorilta Vanhan kirkon edestä 4.10.2014 aamulla kello 8.00 ja palaamme samaan paikkaan noin kello 19.

Retken hinta on jäsenille 55 euroa ja muille 65 euroa. Hintaan kuuluu bussimatka, opastus, aamukahvit sekä lounas.

Ilmoittautuminen alkaa Orpanan tultua jäsenistölle. Ilmoittautua voi jäsenillassa 16.9.2014 tai sähköpostitse osoitteeseen sylvikki@gmail.com. Aiemmasta käytännöstä poiketen ilmoittautumisia otetaan vastaan myös puhelimitse numerossa 040 760 1527/Aila Mäki.

Ilmoittautuessasi kerro

- retkelle tulijoiden nimi/nimet, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite
- oletko sinä ja mahdollinen seuralaisesi Tampereen seudun sukututkimusseuran jäseniä
- ruokarajoitteet
- lähetetäänkö lasku sähköpostitse (suositeltu tapa) vai postitse

Kotimaan retkille ilmoittautumisesta

Ilmoittautuminen retkelle on sitova. Esteen sattuessa ilmoittautuminen on heti peruttava samalle henkilölle, jolle on ilmoitaututtu. Seuran hallitus on päättänyt retki-ilmoittautumisen perumisesta seuraavaa:

- Kotimaahan suuntautuvan retken voi perua vapaasti viikkoa ennen lähtöä.
- Jos retken peruu tämän jälkeen tai ei ilmoita poisjäämisestään, seura perii ilmoittautuneelta puolet retken hinnasta.
- Jos ilmoittautunut voi esittää hyväksyttävän syyn poisjäämisestään, seura perii ilmoittautuneelta 5 euroa.

Sukututkimuspäivä Sampolassa

lauantaina 24.1.2015

**Merkitse jo nyt
kalenteriisi!**

Tykkää meistä Facebookissa!

Tampereen seudun sukututkimusseuralla on oma Facebook-sivunsa. Siellä tiedotetaan seuran toiminnasta, jaetaan erilaisia vinkkejä ja kerrotaan uutisia.

Seuran Facebook-sivu on kaikille julkinen, joten päivityksiä voi seurata kuka tahansa. Jos sinäkin olet Facebookissa, niin miksipä et tykkäisi seurasta!

Facebook-sivusta huolimatta seuran päätiedotuskanavat ovat yhä jäsenillat, Orpana, seuran internetsivusto osoitteessa www.tamsuku.fi sekä Aamulehden Menoinfo-tapahtumakalenteri.

Sinustako adressiemme uusi postittaja?

Seura onnittelee pyöreitä vuosia täyttäviä jäseniään onnittelukortilla. Etsimme nyt uutta adressien postittajaa. Ota yhteyttä hallitukseen joko sähköpostitse tai jäsenilloissa, mikäli tehtävä kiinnostaa sinua.

Aila ja Liisa, uudet toimihenkilömme

Keväällä seuran vastuuhenkilöiden riviin saatiin kauan toivottua vahvistusta, kun Aila Mäki ja Liisa Janka lupautuivat uusiksi toimihenkilöiksi. Aila vastaa jäsenrekisterin ylläpidosta ja Liisa seuran päivittäisraha-asoiden hoitamisesta. Näin näistä tehtävistä usean vuoden ajan ansiokkaasti vastannut Riitta Kuukka pääsi vapaalle jatkamaan sukututkimusharrastustaan.

Tervetuloa mukaan, Aila ja Liisa! Ja sydämelliset kiitoksemme Riitalle pitkästä yhteistyöstä!

Oletko muuttamassa tai luopumassa jäsenyydestäsi?

Ilmoitathan seuran jäsensihteeri Aila Mäelle, kun olet muuttanut tai jos haluat luopua seuran jäsenyydestä. Kun jäsentietosi ovat ajan tasalla, saat lehden kotiisi hyvissä ajoin ennen uuden kauden esitelmätilaisuuksien ja retki-ilmoittautumisten alkamista.

On hyvä ilmoittaa asiasta Ailalle myös silloin, jos et enää halua olla seuramme jäsen. Erotamme automaattisesti kaikki ne jäsenet, jotka eivät kahteen vuoteen maksa jäsenmaksuaan. Ennen tätä lähettemme useaan otteeseen muistutuksia jäsenmaksun maksamisesta. On kaikille osapuolille mukavampaa, jos ikäviä karhukirjeitä ei tarvitse lähettää eikä vastaanottaa. Erotessa ei tarvitse kertoa syytä; pääasia on, että ilmoittaa asiasta.

Osoitteenmuutokset ja jäsenyydestä eroamiset voi ilmoittaa mieluiten sähköpostitse osoitteeseen aila.maki@tamsuku.fi. Aila ottaa mielellään vastaan myös uusien jäsenten ilmoittautumisia!

Yhteystietojen välittämisestä

Sukututkimusseuraan tulee runsaasti postia, missä pyydetään jonkun jäsenemme yhteystietoja.

Seuran hallitus on tehnyt periaatepäätöksen, minkä mukaan seura ei anna tiedossaan olevia jäsenten tai muiden tutkijoiden yhteystietoja pyytäjälle. Sen sijaan otamme itse yhteyttä tavoiteltuun henkilöön ja välitämme yhteydenottopyynnön hänelle. Näin tavoiteltu henkilö saa itse päättää, vastaako hän kysyjälle vai ei.

Tampereen seudun sukututkimusseura ry

Syksyn 2014 esitelmät

Tampereen seudun sukututkimusseuran esitelmätilaisuudet pidetään Tampereen Vanhan kirjastotalon (Keskustori 4) luentosalissa klo 18. Tilaisuudet ovat kaikille kiinnostuneille avoimia ja pääsymaksuttomia.

Seuran kirjasto Vanhan kirjastotalon Mäkelän kabinetissa on avoinna ennen esitelmätilaisuuksia klo 17–18. Seuran jäsenet voivat lainata kirjastosta kirjoja.

16.9. Timo Peltoniemi

Sukukirjan painatus- ja taittopalvelut

Tule keskustelemaan siitä, miten saisit parhaiten julkaistua omat sukututkimustulokseti kaikkien iloksi ja hyödyksi. Toivomme myös, että sukukirjoja julkaisseet kertovat omista kokemuksistaan.

30.9. Mikko Kylliäinen

Sukututkija ja polkupyörä – esimerkkinä Hämeenlinna

Miten polkupyörät liittyvät sukututkimukseen? Kuulemme, mitä tietoja irtoaa pyörärekisteristä.

14.10. Jouko Seppänen ja Jukka Sirén

Tampere 1700-luvun alkupuolella

Millainen oli Tampere ennen kuin siitä tuli kaupunki? Jouko ja Jukka kertoivat kaudella 2011 Tampereesta 1600-luvulla. Esitelmä sai suuren suosion ja sille toivottiin jatkoa. Nyt saamme kuulla lisää.

28.10. Jouni Koskela ja Marja-Leena Viilo

Kaleidoskooppi – Unohtuneen Arvon tarina. Taustatutkimukset ja lähdeaineistot

Jouni Koskela julkaisi keväällä kirjan, jossa kertoi isoisänsä veljen Arvo Pirttijärven tarinan. Miksi Suodenniemellä syntynyt ison talon poika ei löytänyt paikkaansa itsenäistyneen Suomen rakentajana? Mitä hänelle tapahtui Amerikassa? Miksi Arvo joutui myöhemmin mielisairaalaan? Jouni Koskela kertoo meille kirjansa syntyprosessista yhdessä Marja-Leena Viilon kanssa.

11.11. Tiina Miettinen

Koukeroiden kertomaa I

Tutustumme 1700-luvun käsialaan. Jäsenistön toiveesta järjestetään tehokas parin tunnin käsialakurssi, jossa käymme läpi muutamia saksalaisen 1700-luvun käsialan ominaispiirteitä. Katso kurssiin liittyvät harjoitukset tästä Orpanasta! Koukeroiden kertomaa -sarja jatkuu kevätkaudella.

25.11. Elmar Baderman

Savosta Viipurin kautta Kalkkuun

Tarina savolaisjuurisesta miehestä, joka päätyi lopulta Tampereen Kalkkuun Puolustusvoimien kuljetusvarikolle vuosina 1945–1947.

Tervetuloa!

www.tamsuku.fi

Orpana 2/2014

Sisällysluettelo

- 3** Puheenjohtajan palsta:
Missä ovat kertomukset?
- 4** Koukeroiden kertomaa
- 7** Retkellä Heinolassa
- 11** Heinolassa jyrää nyt barokki
- 12** Virtain Toisveden Lehdon talon vaihteita
- 21** Rakuuna Matti Skräddare Pommerin sodassa
- 26** Lambergin sukujuuret Sortavalan
Riuttavuorella ja Hakalanjoella
- 29** Syysretki Ylöjärvelle
- 31** Syksyn 2014 esitelmät

4 th to mt n
r vielä ja talg
lais hukkar
ouxeen, nijn p
ilude kano p
t näkijit. u

